

Virksomheden om, knyttede Forbindelserne med Hovedstadens kunstindustrielle Bestræbelser i 1880'erne og fornyede dem indtil vore Dage, da Thislunds og Svend Hammershøjs fine Kunst præger Næstved-Produktionen. Bogen giver et interessant Indblik i de haarde og vanskelige Kampe, som maatte udkæmpes for at føre den gamle Haandværkertradition videre under Nutidens ændrede Forhold.

C. A. I.

Litteratur om Almuekultur og Folkeminder 1938.

Den moderne Folkemindeforskning har ved metodiske Undersøgelser af utallige, ofte tilsyneladende ganske ubetydelige Optegnelser ført vor Forståelse af ældre Tiders Kulturhistorie et stort Skridt fremad. Ikke mindst i det sidste Par Tiår er mange nye Synspunkter blevet fremførte af Forskere i forskellige Lande, idet det først har været muligt i den seneste Tid at give Forklaring på denne eller hin Skik, fordi man ikke tidligere havde Optegnelser nok at bygge paa. Fremskridtene inden for Udforskningen af Fester og Højtider får man således at klart Indtryk af ved at læse Bind XXII af *Nordisk Kultur* (Schultz' Forlag 1938, 154 S.), hvori *Årets Højtider* behandles. I forholdsvis korte Afhandlinger gøres der rede for de forskellige nordiske Landes folkelige Højtider fra Jul til Høst, og Videnskabens nyeste Resultater fremføres i disse Bidrag, der kan læses som store Leksikonartikler. Særlig må fremhæves *Martin P:n Nilssons* Stykke om Folkefesternes Tilknytning til År og Arbejdsliv samt hans Omtale af den største og mest omdiskuterede Årshøjtid: *Julen*, der af *Hilding Celander* er blevet betragtet som et oprindeligt Arbejdsafslutningsgilde, et Synspunkt, der ikke modsiges af Prof. Nilsson. På en vis Måde kan det siges, at Julen var en Høstfest, idet Tærskningen, som udgør Slutarbejdet ved Kornhøstens Bjergning, i de fleste Tilfælde var fuldført i Tiden midt i Vintermørket, da man var lige langt fra Høst og Sæd. Om Tærskearbejdets Fuldendelse ved Juletid bør bemærkes, at i særlig gamle Dage var Kornavlen så ringe, at man let kunde være færdig med Plejltærskningen i December. Det var ikke førend ned imod vor Tid, Kornavlen blev så god, at man på i hvert Fald større Brug hørte Plejlens kraftige Slag fra Laden endnu længe efter Jul. — Hovedresultatet af den nyeste Forskning om Julens Oprindelse kan sammenfattes i de Ord, at Julen var en Frugtbarhedsfest (med Varselstagnung for den kommende Høst), hvori var indgået Skikke fra Arbejdsafslutningsfesten, når Kornet var

tærsket. — Arbejdsgilder, fejrede, når et bestemt Arbejde, oftest udført af Bymænd i Fællesskab, var færdigt, betød meget for den gamle Almue. I Årets Række af festlige Sammenkomster var saadanne Gilder talmæssigt dominerende. Over tredive Arbejdsgilder, afholdt på forskellige Tider af Året, kendes fra dansk Tradition. I Bogen: »Nogle Arbejdsgilder« (Universitetsforlaget i Aarhus, 1938) er en Del af dem omtalte. Det store Gildeantal er et interessant Vidnesbyrd om Almuens Evne til at finde på Fester og udnytte enhver nogenlunde passende Lejlighed til at komme sammen til fælles Moro og Glædskaab.

I Bd. XXII af Nordisk Kultur har *J. S. Møller* skrevet om Årsfester fra Vår til Høst i Danmark. Her fremsættes i kort Begreb de nyeste Studieresultater vedrørende Gøre Vejr, Fastelavn, Påske, Valborgfesten, Pinse, Sct. Hansfest, Mikkelsgilde-Høstfest og Mortensgilde. I en praktisk Ordning af et mangeartet Stof er det lykkedes Hr. Møller at fremkomme med alle de Oplysninger, man med Billighed kan forlange af et encyklopædisk Værk. Da Forfatteren besidder en meget omfattende Viden netop som Festforsker, vil man forstå, det er et fortrinligt Bidrag, han har leveret om de danske Årsfester. *J. S. Møller* har forsynet sin Afhandling med udførlige Henviisninger.

En smuk *Folkelivsskildring* fra *Skern- og Tistrupegnen* mellem Ringkøbing og Varde findes i den nu afdøde 80-årige Bondeskone *Kjersten Alkærsgis* Erindringer, der er samlede i Bogen: »Folk fra Vesterhavsfladen« (Nyt Bogforlag, Odense 1938, ill., 112 S.). I en tiltalende Form og med mange godt sete Enkeltheder berettes her om gammeldags Jul, om Slet og Høst og Råd mod Sygdomme. Mindre udførlige er Oplysningerne om Tællelys, Arbejdet med Ulden, Vævning, Giftermålshistorier (med et Eksempel på en Sunds-Amerikaners Optræden), Hedeopdyrkning m. m. Bogen giver smukke Bidrag til Forståelse af det religiøse og folkelige Åndsliv i Vestjylland i det sidste Par Menneskealdrer. *Kjersten Alkærsgis* var stærkt grundtvigskpræget, hvorfor hendes Erindringer indeholder Tak og Hyldest til Højskolebevægelsen og dens folkevækkende Betydning.

I Afsnittet »I Mands Minde« i *Axel Garboes* Bog: *Agersø i Store Bælt* (S. 197—268) findes en alsidig Fremstilling af Øens gamle Folkeliv i alle dets Faser, bl. a. gode Oplysninger om Årets og Livets Fester, Arbejdsgilder, Bylav, Boliger o. s. fr. Den udmærkede Bog slutter med en smuk Skildring af Agersøes Begravelseskikke og de opklappede Grave på Kirkegården. — I Historisk Årbog for Thisted Amt 1938, 79—90 fremkommer *N. Sodborg* i Bidraget »Fra Hannæsland i gamle Dage« med nyttige Oplys-

ninger om denne afsides Egns Skikke knyttet til Fødsel og Dab, Bryllup og Begravelse, Jul, Høst (også Hø og Raps), Bagning, Brygning m. v. Fra omtrent samme Egn stammer *J. Yde Kirks* slet ikke få, fra mange Hold tilvejebragte, Optegnelser om *omvandrede Helligtrekongerstjernesangere i Thy og Hanherrederne* (Thisted. Årb. 1938, 107 ff.). Et godt Stof er her samlet og omhyggelige Oplysninger om Meddelelsernes Hjemmelmænd giver Afhandlingen et solidt Præg. Den supplerer godt Dr. *Marius Kristensens* Undersøgelse i Danske Studier 1925 om Helligtrekongerssang i Danmark. I Sønderjydsk Maanedsskrift 1938 findes i *M. P. Ejersteds* Folkemindeoptegnelser fra Mellemslesvig godt Stof om Fester, Bylavsskikke m. m., medens *Hans Ellekilde* smsts. har en interessant Afhandling om *Høstskikke* i *Angel og Svans*, ligesom han behandler Fok, Hundeneg og Basse i et andet Bidrag i Maanedsskriftet¹⁾. Fynsk Hjemstavn 1938 har naturligvis *Chr. Pedersens* »Gilder i Sønderby« og *Jørgen Plougs* værdifulde Stykke om Sessionsdag og Soldatergilde for Horne 40 Ar tilbage.

*

Om det gamle *Landsbystyre* forefindes der nogle få Bidrag at nævne. *C. Klitgaard* har haft det Held i Horns Herreds Tingbog 1647 at finde omtalt *Bindslev Gildehus*, i øvrigt det eneste, Klitgaard under sine mange Studier i Vendsyssels Historie er truffet på. Bindslev Gildehus stod på Præstegårdens Grund, der måske oprindeligt er et gammel Kultsted (Vends. Arb. 1938). — Om *Snoldelev* og *Tune* Bylav findes der Oplysninger i *Th. Mølby*s m. fl. Bog: »Snoldelev-Tune« (1939), der er Levering for 1938 fra Hist. Sf. f. Kbhvns. Amt. Man hører her om Snoldelev Bylavs Horn, Oldermændsgilde, Søpenge, Bytræ i Tune m. m. — I Fra Holbæk Amt 1938, 86—105 er i en praktisk Fremlægning meddelt et fyldigt og godt Stof om Bystævnepladser, Bylav, Oldermænd, Byhorn, Bylavsgilder og Arbejdsgilder i *Ods-* og *Skipinge* Herreder. Fra *Thisted Amt* er der ikke overleveret nær så rigtige Oplysninger om gammelt Bystyre som fra Nordvestsjælland, hvad man kan se i Thisted Årb. 1938, 34—48, hvor der foruden en Omtale af Amtets Vider og Vedtægter anføres Enkeltheder om Gildelav og Arbejdsgilder. — I denne Forbindelse kan man passende henlede Opmærksomheden på Red. *Jacob Wolssings* Afhandling: *Pilehegn på Lolland* (L.-F. Årb. 1938, 1—16).

¹⁾ I Digteren *P. H. Hastes* Idyller findes Enkeltheder af kulturhistorisk Værdi, navnlig vedrørende *Høst* på *Stevns* i 1790'erne (se Danske Studier 1938, 93—96).

På denne Ø lod Chr. Dittl. Reventlow til Christianssæde indføre Hegn- og Læplantning. Wolsing giver en Række Oplysninger om Pilearternes Botanik og Pilenes Behandling (Stævning), om Hegnenes Pasning og Gærderne Lukning. Da Pilehegnene ikke var økonomiske for Landbruget, blev de senere udryddede. Også Mergelgravens Forsvinden har Forf. Bemærkninger om. Han har leveret et godt og nyttigt Bidrag om et ret ejendommeligt Stykke Bondehistorie.

*

Da det er meget sjældent, man har skriftlige Bidrag fra lidt ældre Tid om Landsbymenneskers Liv og Kår udarbejdede af Bondestandens egne, skønner man særligt på, når sådanne forefundne Bidrag fremdrages og gøres let tilgængelige, således som *Pool R. Poolsen* har gjort det for Fæstebonden *Niels Remmers* Vedkommende i Østjydske Hjemstavn 1938, 134—41. Niels Remmer (f. 1772) fra *Skiøholme Terp* var en intelligent Mand, hvis skriftlige Arbejder indeholder kulturhistoriske Enkeltheder af Interesse, ligesom han også i sine Småstykker fremsætter Samfundsbetragtninger etc., der har deres Værdi, idet de er Udtryk for, hvad en af Bondestandens egne tænkte i en Tid, da næsten ingen Bønder skrev. — Husmand og Podemester *Jørgen Thyrrsesens* Erindringer (Østjydske Hjemstavn 1938, 174—82) indeholder mange saglige Detailler om Soldaterliv og Husmandskår i Frederik VI's Dage, altså fra en Tid, hvorfra man ikke har nævneværdigt Erindringsstof nedskrevet af en Husmand selv. Thyrrsesens Optegnelser er affattede i 1865 og deres Indhold stammer fra *Kaløvigegnen*.

I Gruppen af *Folkeliøsskildringer* er *Johannes Vinthers* Udgave af sin Moders Erindringer Perlen. Der er en egen Stemning over Johs. Vinthers Bidrag (Østj. Hjemstavn 1938, 82—97), der indeholder Oplysninger fra Skanderborgegnen, især fra *Stilling* og *Ørskov*. Man læser her om Dagligliv, Bondearbejder, Fester, Skolegang og Konfirmation, 1848, 1864, om gamle Bønder og deres Væremåde, om Præster og Lærere og andre Personligheder, der var med til at præge Folkelivet i afvigte Århundrede i den skønne Egn mellem Skanderborg og Horsens. — Fra 1860—70'erne er de Skildringer fra et Husmandshjem i *Linå*, som *Edv. Egeberg* har offentliggjort i Østj. Hjemstavn 1938, 158—165. Efter at have meddelt en omhyggelig Beskrivelse af en Husmands Bygninger, fortæller Egeberg smukt om Landbrug og Dagligliv i Per og Sidselmaries Hjem, for endelig at skildre et Bryllup i Hjemmet, da en af dets Døtre blev afsat. — Om gammel Bygge-

skik, Hoveri, Veje¹⁾ og Sagnoverlevering fra *Beder* og *Malling* Sogne er der i Østj. Hjemstavn 1938, 63—73 leveret et Bidrag med gode Enkeltheder i. — Fra *Fjends Herred* (*Vridsted* Sogn) har Pastor *J. P. Lundøe* i Fra Viborg Amt 1938, 25—97 i en Skildring, der fortrinsvis har Barndoms- og Ungdomserindringer til Forudsætning, fremsat en Række underholdende Oplysninger om bekendte Folk i Egnen Syd for Skive i 1870—80'erne. Man hører her om Pastor *A. Winding*, *Kræn Haagebro* (den gamle Kroejer i Hagebro), *Niels Pæjzen* i Trevad og flere andre Fjandboer, som man kender fra *Jeppe Aakjærs* Værker. *Lundøes* Afhandling læses som et godt Supplement til Aakjærs Erindringer. —

Mere specielle Områder indenfor gammelt Folkeliv findes der Oplysninger om i nogle Årbogsbidrag. Således har *L. Larsen Eske* i Lolland-Falsters historiske Årbog 1938, 40—56 offentliggjort en Levnedstegning af *Musiker* og *Væver* Hans Chr. Hansen i *Ønslev*. Denne Mand førte Dagbog og Regnskabsbog, så man får i Larsen Eskes Uddrag af disse et lærerigt Indtryk af en Landsbyspillemands Kår i første Halvdel af forrige Århundrede. I hans Regnskab (fra 1844 og senere) får man Besked om Priser på Landbrugsvare, så her findes Oplysninger af mere almen Interesse. — *Chr. Holtet* har i sin Afhandling om *Skvæt Mølles* Historie (Østj. Hjemstavn 1938, 183—200) på Grundlag af Arkivstudier givet en god Fremstilling af Mølleriet her ved Skanderborg. *Søren Knudsens* Tegninger, der ledsager Holtets Tekst, er værdifulde, og hans Iagttagelser om Skvæt Mølles Bygningers Arkitektur er også af Betydning. — Om *Markeder* er der skrevet et Par Bidrag, der hver på sin Vis er til Gavn for Forståelsen af gammelt Folke- og Handelsliv. *C. Klitgaard* omtaler (Vendss. Årb. 1938, 329—30) *Tolne* Marked, der nok oprindeligt var et Kildemarked, hvorom man dog ikke véd noget. Klitgaard har Oplysninger om Slagsmål og Mord på Tolne Marked i 1539 og 1631 samt Bestemmelser om Opførelse af Boder til Markedet 1639. — *R. P. Randløvs* Markedsskildring (Østj. Hjemstavn 1938, 152—56) fra *Skanderborg* er skrevet ud fra egne Erindringer o. 1870. Markedet var da for Landsbybefolkningen den store Oplevelse. Randløvs Omtale af Gader og Torve, Handelsmænd, Gøglere, Lømmetyve m. m. er værdifuld ved sine mange konkrete Enkeltheder. — Foruden på Markederne blev der også handlet ved Dørene med omvandrede *Kræmmere*. Den 90-årige *Niels Boel* har til *T. Kragelund* fortalt om sit Liv som Kræmmer. Niels Boel handlede med Tøj og hjemsøgte Ribe-Esbjærg-Egnen, men

¹⁾ Om Hoveri og Veje på *Mors* se Morsingboer i gamle Dage IV (1938).

kom dog også undertiden på Handelens Vegne længere Syd på (Fra Ribe Amt 1938, 120—32). — *Vagabonder* kan man undertiden finde Oplysninger om i Tingbøgerne, idet disse Samfundsmedlemmer ofte forbrød sig mod Loven, hvad man kan erfare ved at læse *Niels Stenfeldts* Tingbogsuddrag (Sorø Amts hist. Årb. 1938, 94 ff.) om Vagabonder i *Haraldsted* og *Allindemagle* i 1640. Man lærer af dette lidt om hine Eksistensens ikke misundelsesværdige Levekår. *Gunnar Knudsen* har ledsaget Stenfeldts Stykke med nogle gode sproglige og kulturhistoriske Oplysninger, bl. a. om Lokaliteten *Kongens Hus* og *Kongens Kammer*, der af Knudsen tolkes som et Barfred. — I Fynsk Hjemstavn 1938 har *G. Schovsbo* en Redegørelse for *Kistebrevenes* Alder og Betydning (suppleret af *G. Knudsen*), så nu ved man også Besked om denne Specialitet.

I denne Oversigt må det ikke lades uomtalt, at *Salomon J. Frifelt* har skrevet en tyk Bog: *Fra Vildornen til Baconsvinet* (Gyldendal 1938, 502 S., ill.), hvori der findes Afsnit om Svin på Skoven, Brændepenge og Oldengæld, Svinehyrden, Svinet i Landsbylove og i Købstædernes Markvedtægter, Svinehandel og Svinedrivere, Slagtelid og Pølsegilde, forskellig folkelig Overlevering om Svin o. s. v. Bogens Indhold rækker fra Skaldyngernes Tid og til Esbjerg Andels-Svineslagteris Halvthundredårs-Dag 19. Marts 1938. Det omfangsrige Arbejde er forsynet med en fortrinlig Litteraturliste, så man kan nu let finde en Mængde Værker, hvori Svinene i vor Lands Erhvervs- og Kulturhistorie er omtalt. Det er en meget nyttig og underholdende Bog. Frifelt her har udarbejdet. Den bringer også gode Oplysninger om Andels-sagens Historie.

*

Nu har *Johs. E. Tang Kristensen* udsendt Registerhæftet til *Evald Tang Kristensens Danske Sagn* Ny Række (Reitzels Forlag, 124 S.). Det er forsynet med Meddelerregister, Stedregister, Rettelser og Tilføjelser. Det omhyggeligt udarbejdede Register er ganske uundværligt for enhver, der har Brug for det vældige Sagnværks Ny Række.

I en smuk Sagnundersøgelse i Fynsk Hjemstavn 1938 gennemgår Lektor *Hakon Müller* systematisk Sagnene om det gloende Genfærd ved *Sandholt*. — En Udgave af Sagn og Æventyr fra *Skelskøregnen* findes i Sorø Årb. 1938, 60 ff., hvor man i *Chr. Jespersens* Gengivelse læser udførlige Sagnoptegnelser om Palle Fragtmand og Trolde i Maglehøj, Grængebjergtrollen, Trolde og Ellefolk i Basnæs Skove o. s. v. Der er ingen særegne Typer i Sagnene, der giver et noget romantisk Indtryk af en sjællandsk

Egns Overlevering af denne Form for Folkedigtning. I *Aage Sørensens* dygtige Afhandling: *Ommersyssels Ødekirker* (Fra Randers Amt 1938, 28—103) er der ved Omtalen af hver Kirkeruin inddraget stedligt folkloristisk Stof, f. Eks. hvad der til hver Ruin er knyttet af Sagn om hellige Kilder, Sten m. v. Afhandlingen er forsynet med rigelige Henvisninger og med en almen religionshistorisk Indledning. — I Fra Ribe Amt 1938, 17—34 har *K. Hogsbro Østergaard* og *H. K. Kristensen* meddelt Resultatet af en Udgravning af Kapelbanken i *Torstrup*. Her fandtes *St. Gertruds Helligkilde*. Man kunde ønske mange flere lignende arkæologiske Undersøgelser af vore udvalgte Kildevæld. *Pesttjørne* er omtalte i Bogen: *Snoldelev-Tune* (1939), S. 165—66.

Gudmund Schütte har i Fra Himmerland og Kær Herred 1938, 79—101 i et Hjemstavnsmodforedrag givet en Oversigt over Himmerboernes Oprindelse og Folkeart. Han fremdrager Oplysningerne fra Ptolemaios' Kort, omtaler Kimbrertoget, Himmerlands Tyr, Knarkvognen, den vilde Jæger, Hakkelsemanden m. m. I Festskriftet til *C. Klitgaard* 1938, 259—64 giver Dr. Schütte også en Fremstilling af Kimbrernes Tyredyrkelse, ligesom han omtaler dens internationale Udbredelse. Og endelig har Schütte i *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte*, 67. Bind (1939), S. 377—88 i en polemisk Opsats søgt at bevise, at Kimbrerne kom fra Himmerland.

*

Om *Fugle* har ikke mindst *Fr. L. Grundtvig* tilvejebragt meget Folketrossstof (nu i Dansk Folkemindesamling), ligesom han har skrevet et Par Bøger om de fjedrede Skabninger i Folkets Digtning og Tro. Siden er der ikke fremkommet nævneværdigt på Dansk om dette Emne. Det er derfor påskønnelsesværdigt, at *Tage la Cour* har udgivet Bogen: »Gøg, Stork og Svale i Sagn og Tro« (P. Haase & Søn 1938, 94 S.), da man i dette velordnede Arbejde finder samlet en Række forskelligartede Optegnelser fra ældre og nyere Tid om de tre nævnte Fugles Plads i Folkeoverleveringen. Hr. la Cours Bog, der ikke prætenderer at være et videnskabeligt Værk, er forsynet med en god Litteraturfortegnelse, og man må rigtig ønske, at han vil fortsætte med Offentliggørelsen af sine folkloristiske o. a. Samlinger om danske Fugle.

J. S. Møllers Bidrag i Festskriftet til Klitgaard, 215—29 indeholder sikkert Hovedparten af den Overlevering, der på Dansk foreligger om *Snoge*, der opholdt sig ved eller i Menneskers Boliger. *Husslangen* mentes at bringe Lykke til Huse, og det voldte Ulykke, når den dræbtes. Foruden en instruktiv Gennemgang af

det danske Stof om Husslangen fremkommer Møller med nogle Oplysninger om dens store Rolle i Religionshistorien. — På mere litterær Måde behandler *Poul Helveg Jespersen* (Danske Studier 1938, 147 ff.) »*Sneglen* i Digting, Tale og Folketro«. Ved Hjælp af mange Eksempler fra ældre og nyere Skønlitteratur og Folkeoverlevering lykkes det Forf., at give et alsidigt Indtryk af Snegens folkloristiske Betydning. — I *H. Grüner-Nielsens* Afhandling: »*Mathias Moths Landsindsamling af danske Ord 1697—1700*« (Sprog og Kultur 1938) findes S. 126—28 Oplysninger om og Uddrag af Pastor *Hans Olufsen Nysteds* Optegnelser fra *Løsning*. Af den gamle Præsts Meddelelser om Ordet *April*, og hvad der var at bemærke om dette i sproglig og folkloristisk Henseende, kan man se, at der har eksisteret en meget fyldig Tradition blot om denne ene Måned. I vor Tid er så at sige alt glemt af, hvad der o. 1700 var en levende Virkelighed i Folkets Tale og Tankesæt. — Overtro blandt *Fiskere* på *Horsens Fjord* har *Arnold Hansen* et godt Stykke om i *Østjydske Hjemstavn* 1938, 156—57. Det er ligeledes Folketro og Varsler, *Esper Brogaard* (i *Skivebogen* 1938, 113—121) bringer Eksempler på fra *Midtsalling*. Navnlig *Barselvarsler* og Regler for Handlingers Tilladelighed har Brogaard gode Enkeltheder om.

*

Et *folkepsykologisk* Bidrag har *Søren Vasegaard* (Fra Himmerland og Kær Herred 1938, 101—119) meddelt i sit Foredrag ved Hjemstavnsstævnet i Års 1937. Vasegaard, der selv er Himmerbo, har de bedste Betingelser for at vurdere sin Hjemegns Befolkning. Ved at fremdrage Gravskrifter og gode Eksempler på Sparsommelighed og Hjælpsomhed er det lykkedes ham at give en fortrinlig Skildring af Himmerlands Befolkning.

*

Hovedværket *Danmarks gamle Folkeviser* er i 1938 blevet suppleret med to Storhæfter, begge udgivne af *H. Grüner-Nielsen* på Schultz' Forlag. Det ene Hæfte er Tekstillæggets 2. Hæfte til Bind X (S. 97—240), hvori findes Tillægsoptegnelserne til DgF. Nr. 76—112. Udgifverer har ledsaget Teksterne med meget udførlige Kommentarer, indeholdende en Mængde betydningsfulde folkloristiske og litteraturhistoriske Oplysninger, som man har megen Gavn af at gøre sig bekendt med. Ikke mindst Undersøgelserne om Viserne: »*Jesus og Jomfru Marie*« og »*Marie Magdalena*« (Nr. 97, 98) er smukke Vidnesbyrd om Grüner-Nielsens omfattende Lærdom. Det andet Hæfte, der er udsendt i DgF.' Række, er H. 2 af Bind XI (S. 57—140), hvor *Melodierne* til Nr.

51—114 er udgivne og forsynede med alle tænkelige Oplysninger. Begge Hæfter viser, at Grüner-Nielsen uden Tvivl er den kyn- digste Folkevisendgiver, vi til nogen Tid har haft, og det er der- for let forståeligt, at han nyder megen international Anseelse som Folkeviseforsker.

I »Morsingboer i gamle Dage« IV (1938) findes en Oversigt over det morslandske Folkevisestof. Ligeledes er i samme Bog meddelt Oplysninger om det fra Limfjordens største Ø tilveje- bragte *Eventyr- og Folkedanse materiale*.

I Skivebogen 1938, 125 ff. har *J. C. Krogh* givet gode Oplys- ninger om gamle *Sallingdances* Bibliografi samt angivet deres Navne og meddelt en instruktiv Vejledning i Dansenes praktiske Udførelse.

*

Af Folkemindeforskeren *F. Ohrt* (1873—1938), hvis efterladte Afhandling om *Merseburgformlerne som Galder* er offentliggjort i Danske Studier 1938, er der ved *L. L. Hammerich* meddelt en Levnedsskildring i Vid. Selsk. Medd. 1939, ligesom der i Sønder- jydsk Årbøger 1939 findes en Biografi af denne fremragende Videnskabsmand. Ohrt var en af de første danske Sprogforskere, der gjorde Folkeminde- og Dialektoptegnelser i *Fjøldeegnen*. Han var dernede i 1913 og udsurgte vist de samme Mennesker, som *J. B. Høyer* nogle Ar i Forvejen havde besøgt på sine sydslesvigske Indsamlingsrejser (se Sdj. Årb. 1938, 51—63). — Måske den sidste, der kunde Dansk hernede, *Gamle Tinne i Bjerrup*, død 1937, har *Anders Bjerrum* skrevet en smuk Karakteristik af i Danske Folkemål 1938, 1—14. — Nævnes bør det her, at *H. P. H. Nostrup* i Fra Ribe Amt 1938—39 har udgivet Erindringer af *H. F. Feilbergs* Fader, *Pastor N. L. Feilberg*, og at der i Bogen om *Johan Skjoldborg* (1938) findes Oplysninger — flere end i Skjold- borgs Erindringer — om hans Indsamling af Folkeminder i Han- herrederne i 1880—90'erne. — I »Morsingboer i gamle Dage« IV er der et Kapitel om *Evald Tang Kristensens* Indsamling af Folke- minder på Mors og et lignende om *Frode C. W. Rambusch's* Folkemindeindsamling på nævnte Ø samt andre Steder. — Vand- inspektør *Palle Fløe* i *Vostrup* (1839—1916), der sendte nyttige Oplysninger til *Feilbergs* Ordbog og meddelte E. T. Kr. adskillige Folkeminder, har Lærer *J. Jørgensen Borup* i Bøvling skrevet en udførlig Levnedsskildring af i Hardsyssels Årbog 1938. *Palle Fløe* har også optrådt som lokalhistorisk Forfatter, bl. a. sammen med *Oluf Nielsen*.

Endelig skal anføres, at Højskoleforstander *Rasmus Nielsen*, Særslev, i Østjydsk Hjemstavn 1938, 60—65, har offentliggjort

en meget smuk og underholdende Karakteristik af den østjydske Eventyrfortæller *Peder Laursen* (1904—86) fra *Lisbjerg*. Den fattige og blinde Mand kom ofte i Rs. Niensens Barndomshjem. Ved sin Eventyrfortællen glædede han mange og efterlod sig et smukt Minde. R. Nielsen oplyser lærerigt om et Sammenstød han havde på Voldby Højskole med E. Tang Kristensen. Senere var E. T. Kr. en ret hyppig og velkommen Gæst på Særslev Højskole, så de to Mænd må jo efterhånden være blevet gode Venner. — *Sønderjydske Stednavne* er med Udsendelsen af 11. Levering (Gads Forlag) blevet færdig med Sønderborg Amt, og Bind V er dermed afsluttet. Som det var at vente, er *Sundeved* og *Als* Landsdele, hvor det myldrer med Marknavne. Da mange af disse indeholder gamle og særegne Navneled, har det tit voldt Vanskelighed at tolke dem, hvorfor man hyppigt kan få Lejlighed til at glæde sig over den Dygtighed, der er udvist af Stednavneforskerne under deres Arbejde med at forklare ejendommelige Navne. Det er dog Landsbynavnene, der frembyder det sværest tilgængelige Sprogstof, hvad man kan overbevise sig om ved at læse Artiklerne om Navne som Stevning, Stolbro, Svelstrupskov, Øvelgønne, Gøllinggård og Himmærk. Historikere og Topografer kan have megen Nytte af »Sønderjydske Stednavne«.

August F. Schmidt.

Byer og Byhistorie.

Interessen for Byhistorie har gennem de sidste Aartier stadig været stigende, i en Række Lande er fremkommet betydelige historiske Værker om Byer og Byinstitutioner. Vore Nabolande har fulgt godt med i denne Udvikling, fra Norge behøver kun at nævnes et Værk som *Edv. Bulls*: *Kristianias Historie*, mens Sverige bl. a. kan møde med *N. Ahnlunds*: *Sundsvalls Historie* og *L. M. Bååth*: *Hälsingborgs Historia*. For Sveriges Vedkommende maa tillige peges paa »Sveriges Stadshistoriska Institutet«, der har til Formaal at tilvejebringe et maalbevidst videnskabeligt Forskningsarbejde med svensk Byhistorie som Objekt. Dette arbejder med Ordning og Publikation af Kildemateriale til Byhistorie, vejleder ved byhistoriske Arbejder og udsender Afhandlinger og større Værker angaaende Hovedproblemer i svensk Byhistorie.

Herhjemme kan vi vel ikke tale om et maalbevidst videnskabeligt Arbejde med byhistoriske Problemer. Dette skyldes i første Række manglende Interesse hos de danske Faghistorikere, kun et Faatal har givet sig af med Studiet af vore Købstæder og deres Forhold; nævnes maa dog *P. Munchs* og *M. Mackeprangs* Studier